

MACIEJ MIKUŁA

 <http://orcid.org/0000-0001-6708-004X>
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Najstarsze rachunki przemyskie (1472–1510).
Opracowanie i wydanie Anna Łosowska i Michał Schmidt.
Przemyśl. Archiwum Państwowe w Przemyślu, 2019, stron 252
+ aneks

Abstract

The Oldest Accounting Notes of Przemyśl (1472–1510). Eds Anna Łosowska and Michał Schmidt. *The Przemyśl: State Archive in Przemyśl, 2019, 252 Pages + Appendix*

The book presented is a critical source edition of the three oldest accounts of the city of Przemyśl (manuscripts of the State Archives in Przemyśl, Shelfmarks 297, 298, and 299). The short description of the edition focuses on the use of these types of sources in research in the field of legal history, and emphasizes the richness of the critical apparatus developed by publishers.

Keywords: edition, sources, accounting notes, Przemyśl, Middle Ages

Słowa kluczowe: edycja, źródło, zapiski rachunkowe, Przemyśl, średniowiecze

Tytuł edycji źródłowej ujawnia jeden z licznych problemów, jakie rozwiązać postanowili wydawcy *Najstarszych rachunków przemyskich (1472–1510)*. Opracowali jednostki przechowywane w Archiwum Państwowym w Przemyślu, które zostały opatrzone sygnaturami porządkowymi 297, 298 oraz 299, przy czym pierwsza z nich to w istocie jedna, źle zachowana karta. Zgodnie z ustaleniami wydawców w Przemyślu u schyłku XV w. nie prowadzono jednolitej księgi rachunkowej (s. 24), a zachowane zapiski „stanowią dosyć przypadkowy zbiór zachowanych rejestrów” (s. 22), pozwalający jednak przyjrzeć się zarówno wydatkom miejskim, jak i dochodom.

We wstępie wydawcy obszernie przeanalizowali stan badań nad księgami rachunkowymi, dokonując m.in. generalnej typizacji na rejestry robocze i pomocnicze oraz rachunki końcowe, podkreślając jednak, że niekiedy wobec bogatej praktyki miejskiej bywa on zawodny i te różne rodzajowo dane bywały przemieszane (s. 11). Zarysowali

także wartość badawczą źródeł dla badania finansów późnośredniowiecznych miast, nawiązując m.in. do studiów prowadzonych już przed ponad wiekiem przez Stanisława Kutrzebę, a także ich przydatność w badaniach nad socjotopografią Przemyśla. W pełni podzielając wyrażoną przez wydawców opinię o wysokiej wartości poznawczej wydawanych źródeł dla wyżej wskazanych studiów, warto nadmienić, że pojawiają się w nich także inne istotne z perspektywy prawnej informacje. Przykładowo w treści zapisek pojawia się *pignus* (zastaw jako zabezpieczenie tytułem czopowego, s. 96), *fideiussoria* – poręczenie za zapłatę podatku (s. 71) czy wreszcie wspomnienie o nieprawościach, na jakie narażeni byli mieszczanie przemyscy, a o których mieli zdać relację królowi dwaj wysłannicy (s. 198).

Warto podkreślić, że edycja opatrzona została precyzyjnym aparatem krytycznym, zawierającym m.in. objaśnienia wzmiankowanych w źródle mieszczan. Krótkie biogramy zostały oparte na informacjach z kwerendy źródłowej w księgach miejskich przemyskich. Niezależnie zatem od samej wartości wydania źródła rozbudowany aparat krytyczny wprowadza czytelnika w rozpoznane przez wydawców społeczeństwo późnośredniowiecznego Przemyśla. Trzy osobne indeksy: osobowy, rzeczowy i geograficzny ułatwiają poruszanie się w edycji. Cenny jest także rejestr wyrazów polskich (s. 41–44) oraz wykaz składek, stron i tytułów wpisów (s. 38–41). Wykazy uzupełniają „Zestawienie nazwisk i przydomków pisanych zamiennie w językach polskim i łacińskim” oraz „Wykaz znaków wodnych” (s. 44–45). Jako aneks można uznać wydrukowanie na końcu książki pięciu fotografii wydawanych rękopisów.

Prezentowana edycja będzie niewątpliwie przydatna w badaniach nad dziejami miast i mieszczan schyłku polskiego średniowiecza.